

Leidraad, criteria en behulpzame vragen

voor gemeentelijk dementiebeleid en beleid van dementiezorg- en welzijnsaanbieders

INLEIDING

Dit document is opgesteld ter ondersteuning van de doelen van:

- 1 Inclusiviteit in dementiebeleid
- 2 Het bereiken en betrekken van inwoners in kwetsbare sociaaleconomische posities in dementiezorg en -ondersteuning.

Deze doelen dragen bij aan sterk en effectief dementiebeleid en uitvoering.

De risicofactoren om dementie te ontwikkelen zijn oneerlijk verdeeld. Risicofactoren zijn onder andere cardiometabole factoren zoals hoge bloeddruk en diabetes, ongezonde leefstijl en psychosociale factoren zoals eenzaamheid en depressie. Mensen met een laag inkomen, beperkte gezondheidsvaardigheden en/of een migratieachtergrond hebben vaker te maken met deze factoren.

Dit document bestaat uit twee delen. Het eerste betreft een (voor dementie aangepaste) leidraad die zowel intern in de eigen (uitvoerende) organisatie als voor gesprek tussen opdrachtgever (gemeente) en opdrachtnemer benut kan worden. Voor intern gebruik is het als 'richtsnoer' te benutten om kritisch te kijken naar het eigen beleid en handelen. Deze leidraad kan ook gebruikt worden of voor opname in een wegingskader voor de toekenning van subsidies over inclusiviteit. Het tweede deel biedt een aantal criteria (met daarbij vragen) op de belangrijkste aandachtspunten om samenwerking met inwoners in de wijk structureel te borgen. Dit deel is zowel voor de gemeente zelf als voor de uitvoerende organisaties te benutten.

De basis voor dit document is de publicatie '[Inclusief opdrachtgeverschap Maatschappelijk verantwoord inkopen, aanbesteden en subsidiëren door gemeenten](#)' van het programma Gezond in en verschillende producten van het programma Gezondheidsvaardigheden & Bereiken en betrekken van Pharos.

DEEL 1: LEIDRAAD VOOR GESPREK OVER INCLUSIVITEIT

Deze leidraad is gebaseerd op Equity Status Rapport uit Engeland én op het kwaliteitsbeleid in Nederland. De criteria zijn nog niet geïmplementeerd in de bestaande kwaliteitsmodellen voor bijvoorbeeld welzijnsorganisaties en worden dus niet vanzelfsprekend gehanteerd. Daarnaast is hier de dementiezorg en –ondersteuning centraal gesteld, waardoor er iets andere bewoording is gebruikt.

Bij intern gebruik: Gebruik de vragen om het eigen beleid en handelen te beoordelen.

Bij opdrachtgeverschap: Bespreek de criteria afzonderlijk met aanbieders en subsidieaanvragers. Deze gespreksleidraad biedt opdrachtgevers de mogelijkheid het gesprek te voeren met aanbieders en partners (nieuwe en bestaande) over inclusieve dienstverlening. Het betreft criteria voor een zorg- of welzijnsorganisatie waarmee gemeenten als opdrachtgever kunnen sturen op gelijke kansen op gezondheid of kwaliteit van leven voor iedere inwoner (mantelzorger, cliënt of patiënt).

1 Heeft uw organisatie inclusief beleid geformuleerd?

Zo ja, hoe vertaalt dit zich in de praktijk (zoals kennis en ervaring medewerkers in bijvoorbeeld cultuursensitief werken, mogelijkheden voor persoonsgerichte zorg - waaronder cultuursensitieve én cultuurspecifieke zorg kunnen vallen-, kennis over dementie bij mensen met een sociaal-economisch kwetsbare positie en/of migratieachtergrond, diversiteit personeelsbestand, scholing, aansluiten bij regionale bevolkingssamenstelling, etc.) en hoe communiceert u dit beleid?

2 Heeft u zicht op de aantallen inwoners in een kwetsbare sociaaleconomische situatie (bijvoorbeeld het aantal sociale minima) in de wijk en/of de gemeente waar u werkzaam bent? (NB. Deze cijfers zijn beschikbaar via uw gemeente)

3 Met wie werkt uw organisatie samen als het gaat om de integrale dementieondersteuning en -zorg voor deze inwoners? (Wie bereiken zij? Ook mensen met een sociaal-economisch kwetsbare positie en/of migratieachtergrond? Welke expertise hebben zij in huis? Bijvoorbeeld expertise op het gebied van armoede, een specifieke cultuur, mensen met kleine sociale netwerken, psychische problematiek, laaggeletterdheid of beperkte gezondheidsvaardigheden)?

- a Welke afspraken zijn met hen gemaakt?
- b Werkt u samen met inwoners in de wijken?
- c Werkt u in de nabijheid van de inwoners?

4 Treft u specifieke maatregelen om de communicatie goed aan te laten sluiten op de behoeften en wensen van (mantelzorgers van) ouderen met dementie?

- a Beschikt u over materiaal voor hulp aan laaggeletterden (eenvoudige teksten, beeldmateriaal)?
- b Beschikt u over materiaal voor hulp aan anderstaligen (eenvoudige teksten, beeldmateriaal)?
- c Hoe vaak zijn het afgelopen jaar professionele tolken ingezet?
- d Reserveert u budget voor tolken?
- e Beschikt uw organisatie over telefoons geschikt voor telefonisch tolken?
- f Hoe vaak worden intermediairs, voorlichters in eigen taal en cultuur, sleutelfiguren etc. ingezet?
- g Weet u deze te vinden?

- 5 Bevat uw werkwijze voor bereik en begeleiding/behandeling van inwoners met dementie en hun mantelzorgers in kwetsbare sociaaleconomische situaties (bijvoorbeeld sociale minima) de volgende elementen:**
- a** Mogelijkheden voor langere intake- en consultduur;
 - b** Toegankelijkheid/geschiktheid van website en ehealth-modules voor ondersteuning en welzijn;
 - c** Vertaalde folders of gerichte voorlichting (bijvoorbeeld in beeldmateriaal);
 - d** Samenwerking met organisaties van of voor inwoners in sociaaleconomisch kwetsbare situaties;
 - e** Samenwerking met inwoners in de wijk?
- 6 Is kennis en informatie over inwoners met dementie en hun mantelzorgers in sociaaleconomisch kwetsbare situaties en/of met migratieachtergrond beschikbaar voor uw medewerkers?**
- Zo ja, via welk kanaal of op welke wijze (beroepsorganisatie, intranet, expertteam, speciale stafmedewerker, etc.)?
- 7 Beschikt uw organisatie over een scholingsplan ten aanzien van deskundigheidsbevordering in cultuur- en stresssensitief werken of andere aspecten voor de hulp en ondersteuning van (mantelzorgers van) ouderen met dementie in sociaaleconomisch kwetsbare situaties en/of met migratieachtergrond?**

DEEL 2: CRITERIA EN VRAGEN VOOR BEREIKEN EN BETREKKEN

De criteria zijn een hulpmiddel. Gemeenten, zorg- en welzijnsorganisaties kunnen met de criteria en bijbehorende vragen nagaan waar het goed loopt en waar nog meer aandacht naar toe kan om inwoners te bereiken en te betrekken.

De criteria met bijbehorende vragen zijn:

Pas taalgebruik aan

Tijdens het lezen van een tekst kun u uzelf de volgende vragen stellen:

- Waar denkt u aan als u deze tekst leest?
- Wilt u de tekst in uw eigen woorden aan een (mantelzorger van een) oudere met dementie vertellen?
- Vindt u sommige woorden moeilijk?
- Voor wie denkt u dat de tekst bedoeld is?
- Wat ziet u op de foto?
- Weet u wat u met de informatie moet doen?
- Op welke manier wilt u de uitnodiging/informatie ontvangen?

Verkennen

Doelgroep bepalen:

- Weet u welke inwoners in uw wijk of gemeente de grootste risico's op dementie hebben?
- Hoe groot is deze groep, in welke wijken wonen deze inwoners?
- Op welke locaties komen zij regelmatig?
- Zijn er collega's, andere professionals of vrijwilligers die regelmatig contact hebben met deze doelgroep?

Met samenwerkingspartners

- Heeft u in kaart gebracht welke initiatieven er al zijn om dementiezorg en -ondersteuning voor inwoners te bevorderen?
- Welke inwoners maken daar nu gebruik van?
- Zijn er ook groepen inwoners die er geen gebruik van maken?
- Wat is de reden dat bepaalde groepen er geen gebruik van maken?
- Bent u nagegaan of deze inwoners op de hoogte zijn van het bestaande dementieaanbod?
- Heeft u samen met inwoners het bestaande dementieaanbod al eens geëvalueerd?
- Biedt het dementieaanbod een oplossing voor alle problemen van de inwoners met dementie en hun mantelzorgers of is er nog iets aanvullends nodig?
- Heeft u geprobeerd om zo veel mogelijk aan te sluiten bij de initiatieven van inwoners zelf? Denk hierbij ook aan migrantenzelforganisaties.

Bereiken

- Heeft u zicht op de belangrijkste sleutelpersonen in uw gemeente of wijk, die u in contact kunnen brengen met de doelgroep? Zo nee, teken eens op een vel papier de wijk en ga dan op zoek naar plekken waar inwoners met een kwetsbare sociaaleconomische positie en/of migrantenachtergrond komen.
- Kent u organisaties die al wel contact hebben met sleutelpersonen?
- Heeft u uw verwachtingen ten aanzien van de sleutelpersonen goed benoemd?
- Heeft u gevraagd wat u eventueel voor de sleutelpersonen kunt betekenen?
- Bent u al letterlijk de wijk in gegaan om met inwoners te spreken. Via een wijk- of dorpswandeling kunt u makkelijk in gesprek raken met inwoners.

- Bespreek eens met andere organisaties (bijvoorbeeld welzijnsorganisaties, het sociaal wijkteam of sportverenigingen) in hoeverre zij de inwoners al bereiken?
- Kunt u eventueel bij activiteiten van deze organisaties aansluiten om de doelgroep te bereiken?
- Is er al contact met inwoners met een kwetsbare sociaaleconomische positie en/of migrantenachtergrond (eventueel met een ander doel)?

Inbreng van inwoners ophalen

- Is de locatie eenvoudig bereikbaar, in de nabijheid en vertrouwd voor de doelgroep?
- Creëer een gezellige sfeer met koffie/thee en bijvoorbeeld fruit/gedroogd fruit.
- Denk bijvoorbeeld aan een kleine attentie of vergoeding voor de deelnemers.
- Zorg er tijdens de focusgroep voor dat iedereen aan het woord komt.
- Houdt er rekening mee dat er misschien kinderen mee zullen komen en regel daarom kinderopvang.
- Gebruikt u beeldmateriaal/foto's/plaatjes om het gesprek op gang te brengen, zodat het gesprek niet abstract wordt?
- Heeft u een veilige en vertrouwde sfeer gecreëerd (door bijvoorbeeld te zeggen dat informatie vertrouwelijk wordt behandeld)?

Betrekken

- Heeft u uw inwoners gevraagd op welke manier zij zich willen inzetten?
- Heeft u hen gevraagd welke ondersteuning ze daar eventueel bij nodig hebben?
- Heeft u met inwoners afgesproken wie de 'lead' krijgt bij het aanpakken van de knelpunten die er zijn?
- Heeft u aan het instellen van een wijkbudget voor inwoners gedacht?
- Heeft u met de inwoners de tijdsinvestering en de wederzijdse verwachtingen besproken?
- Heeft u hen een duidelijke rol gegeven in de uitvoering van uw beleid en aanpak, bijvoorbeeld bij het organiseren van activiteiten, of zelfs als ambassadeur?
- Heeft u met inwoners afspraken gemaakt over een terugkoppeling? Inwoners willen graag concreet horen wat er met hun input is gedaan.